

YAHYA KEMAL ŞARKILARI

Prof. Dr. İsmail PARLATIR

*Yârab ne mûsâvâtı ne hürriyyeti ver.
Hattâ ne o yoldan gelecek şöhreti ver.
Hep neşve veren aşkı terennüm dilerim,
Yârab bana bir ses yaratan kudreti ver...*

sözü bana hep bir “sanatçı duası” gibi gelmiştir. Bu rubaîyi her okuyuşumda, “*Elbette bir şair Tanrısına böyle yakırmalıdır.*” düşüncesi içimden geçmiştir. Tanrısına bana bir “ses” yaratan “kudret”i ver, demek kadar samimî ve kutsal duyguyu, üstelik yakırışı pek ender buluruz.

Yahya Kemal’i her okuyuşumda, bestelerini her dinleyişimde bu “ses”in gücünü ararım ve gerçek sanatı onunla bulduğumu düşünürüm. Hep aklımdan geçirdi; birileri çıksa da Yahya Kemal’in “söz” ve “ses” gücünü bir araya getirse; bir “şaheser” ortaya koysa, diye. TRT’de söz denetçiliği yaparken sevgili dostum Müzik Dairesi Müdürü Özgen Gürbüz’ün gözetiminde, çok değerli bir usta Ferit Sıdal’ın ince, zarif çizgileriyle notaya dökülen şarkıların “güldeste”sinde Yahya Kemal’in kaç şiiri besteye bağlanmış, diye düşünürdüm. Üstelik Ferit Sıdal hocayla zaman zaman da bunları konuşurdum.

Geçenlerde fakültede posta kutumda büyük ve ağır bir paketin içinden bu beklentilerimin karşılığı çıkınca ne kadar sevindiğimi dile getiremem.

Bu sevinci bende yaratan çok değerli yazar, besteci, araştırmacı Dr. Yılmaz Karakoyunlu oldu. O sözünü ettiğim paketin içinden çıkan kitap şuydu:

Dr. Yılmaz Karakoyunlu, *Yahya Kemâl Şarkıları*, Türk Musikisi Yayınları, İstanbul, Ekim, 1998, 366s.

Büyük boy, ciltli, kuşe kâğıda basılmış, güzel bir baskı; yani bir “şaheser”. Emeği geçenleri, başta sayın Dr. Karakoyunlu’yu ve Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılığını kutluyoruz.

Öteden beri merak ettiğim konu bu eserle aydınlanmış oldu. Yahya Kemal’in şiirlerinden, 71 şiirinden 141 beste yapılmış. Bu demektir ki

bazı şiirler birden çok makamda ve kişi tarafından bestelenmiş. Söz gelişi bu 71 şiirinden en çok bestelenenleri şöyle sıralayabiliyoruz:

"Artık demir almak günü gelmişse zamandan" 8 kere;

*

"Kalbim yine üzgün seni andım da derinden" 6 kere;

Beşer kere bestelenenler:

"Dün kahkalar yükseliyorken evinizden"

*

"Rüyâ gibi bir yazdı yarattın hevesinle"

*

"Yollarda kalan gözlerimin nûrunu yordum"

Dörder kere bestelenenler:

"Nevbahâr-ı vuslatın bassın deyu ilk âyına"

*

"Dil uyur mest olarak yâr-ı dilârâ söyler"

*

"Bir merhaleden güneşle dünya görünür"

*

"Âheste çek kürekleri mehtap uyanmasın"

Sözünü uzatmamak için üçer kere, ikişer kere bestelenenleri buraya almıyorum.

Sayın Karakoyunlu bilgilendirici ve doyurucu bir çalışma yöntemi izlemiş. Şiirleri ve besteleri değişik tasniflerle okuyucuya ve araştırmacılara sunma yoluna gitmiştir. İlk tasnifi yukarıda değerlendirdim: 71 şiir ve 141 beste.

İkinci bir tasnif bestecileri içine alıyor. Bu da bize Yahya Kemal bestecilerini vermiş oluyor: 59 besteci Yahya Kemal'in şiirlerini bestelemiş. Üç eserden fazlasını verenleri buraya alırken aynı zamanda onları Yahya Kemal bestecisi olarak nitelemek yanlış olmaz düşüncesindeyim:

Ahmet Uzel (8), Akın Özkan (5), Alaeddin Yavaşca (3), Bimen Şen (3), Burhan Uysal (5), Cahit Atasoy (7), Cinuçen Tanrıkorur (20), Hasan Fehmi Mutel (3), Hayri Yenigün (5), Hüseyin Sadettin Arel (4), Münir

Nurettin Selçuk (17), Rakım Elkutlu (3), Yılmaz Karakoyunlu (3), Zeki Arif Ataergin (3).

Bu tasnifi, Dr. Yılmaz Karakoyunlu yapmamış; ben bunu yukarıda da söylediğim gibi öteden beri merak ettiğim bir konu diye kendim yaptım.

Makamlar tasnifinde de aynı yöntemle şu sıralama karşımıza çıkıyor: acemaşiran (6), hicaz (13), hicazkâr (3), hüzzam (4), kürdilihicazkâr (11), mahur (11), nihavend (18), rast (18), segâh (8), suzidil (3), uşşak (11).

Çalışmanın bundan sonrasında ise (70-366 s.) güfte ve notalarla yer verilmiş.

Şiir ile musikinin birlikteliğini biz en olgun, en kusursuz ve en çarpıcı örnekleriyle Yahya Kemal'de görüyoruz. İşte bunları elimizdeki bu güzel çalışma, bu başarılı eser bize göstermektedir. Ancak, şunu da unutmamak gerekir ki bize bu "ses"i, engin bir kültür hazinesi kazandırmıştır. Burada bir ırktan öte bir kültür zenginliği, bütünlüğü ve birlikteliği söz konusudur. Onu nakış nakış işleyen, ören ve yücelten bir kültür bütünlüğü vardır. Bu bütünlüğün içinde İtrî vardır, Rum Zaharya vardır, Yahudi Tanburî İshak, Ermeni Astik Ağa vardır. İsmail Baha Süreلسan ne kadar güzel söylemiş: "*Itrî bizim Süleymaniyemiz, Zaharya Sultanahmetimizdir.*"

Yahya Kemal, şiir ile musikinin birlikteliğini sadece yazdıklarıyla değil düşünceleri ile de sanat çevresine aşlamaya çalışmıştır:

*Büyük İtrî'ye eskiler derler;
Bizim öz mûsikîmizin pîri...*

İtrî ile, Tanburî Cemil ile musikimizin üç gülü dediği Hacı Arif Bey, Şevki Bey ve Rahmi Bey ile olan sanat birlikteliğini çevresine bıkmadan, usanmadan anlatmaya çalışmıştır Yahya Kemal. Cumhuriyet aydını, sanatçısı, edebiyatçısı bu konudaki inceliği, zerafeti Yahya Kemal'de bulmuştur. Bunu en çarpıcı bir biçimde Bedri Rahim Eyuboğlu şöyle dile getiriyor:

"Biz, İtrî'yi Yahya Kemal'in 'Gemiler geçmeyen bir ummanda' mısraında tanıdık. Nât'ı, tekbîri bestelemek için bir Bach kadar derinlemesine müzik kültürü, imanı, kudreti olan böyle bir usta ile kim övünmez?" (s. 25-26)

Bana göre de öyle. İtrî'yi ve özellikle "tekbir"i dinlerken ve de söylerken tüylerim diken diken olur, gözlerimden yaşlar damlar. Bunun için her Kurban Bayramını özlemle beklerim, o kutsal havayı teneffüs etmek için. Yahya Kemal'in dilinde de aynı duyguyu buluyorum:

*O şafak vaktinin cihangîri
Nice bayramların sabah erken,
Göğü top sesleriyle gürlerken
Söylemiş saltanatlı Tekbîr'i*

Bizde şiiri, musiki ile birlikte yoğuran sanatçı pek enderdir. Yahya Kemal'in söyleyişi ise bir başka güzel. Söz gelişi, Tanburî Cemil'in ruhuna gazel'den:

*Cümle ervâh-ı makamat açılır arşa kadar
Rast Mâhur ile Uşşak Muhayyerle döner*

Çamlıca gazelinden:

*Mızrab-ı tab'ımız sözü kalbetti besteye
Hem Beste söylesün bunu, hem Kâr söylesün.*

Bunları düşünürken aklıma Zeki Ömer Defne'nin şu dizeleri geliverdi:

*Geldin Rast'ta karar gibi
Boy pos Evc'e firar gibi
El bir makam arar gibi
Bir sazdan mı geliyorsun*

Her iki sanatçıya da Allah'tan rahmet dilerken sözü Dr. Yılmaz Karakoyunlu'nun yorumuyla bitirmek istiyorum ve onu yürekten kutluyorum:

"Bu şarkıların her nağmesinde Yahya Kemal şiirlerinin derin âhenk zenginliği vardır. Her nağme, ruhuna gönderilmiş bir Fatiha gibi azizdir... Lâkin yaşamının hükmünü de kendisi vermiştir:

*Bir bitmeyecek şevk verirken beste,
Bir tel kopar âhenk ebediyyen kesilir..."*